

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Het woord aannemen

En gij zijt navolgers geworden van ons en van den Here en gij hebt het Woord onder zware verdrukking met blijdschap des Heiligen Geestes aangenomen.

1 Thess. 1 : 6.

Kerkvergadering gaat vaak gepaard met strijd!

Dan gaat 't er immers om, of de mensen 't Woord aannemen, ja of neen. Want de gemeente wordt vergaderd door het Woord.

In Thessalonica had de Here Zich een gemeente vergaderd. Een ecclesia, staat er in 't Grieks, dat is een samengeroepen vergadering, geroepen uit de wereld, geroepen door het Evangelie.

Maar zo gemakkelijk ging dat ook dáár en toen niet. Want er woonden ook Joden in Thessalonica en die zeiden: „er is hier al een ecclesia, er is hier al een kerkvergadering, een kerk van God, onze synagoge. En onze synagoge heeft de oudste brieven. Bovendien: in onze ecclesia is óók het Woord van God: we lezen elke sabbath in „Mozes” of in de Profeten of in de Psalmen. Wat willen die christenen hier en wat beoogt die prediker Paulus eigenlijk? Er is hier al een kerk van God”.

Daar brak in Thessalonica dus direct al de strijd los. Er waren twee vergaderingen, die de pretentie voerden de echte kerk te zijn, beide ecclesia's hadden het Woord van God.

Hoe moet dat nu? Hoe kom je daar uit?

Wel, we moeten ons niet zo spoedig in de war laten brengen! Allereerst: het is niet voldoende, wanneer we zeggen: wij hebben hier Gods Woord!

Een gezin is geen christelijk gezin als het een Bijbel in huis heeft!

't Komt er op aan: lééft zulk een gezin naar 't Woord en gelóóft het 't Evangelie.

Van groot belang is: Stellen wij ons als kerk ook aan naar het Woord van God.

Zeker, in de Joodse synagoge lagen de boekrollen van het O. Testament wel in de kast, maar er was geen geloof en geen gehoorzaamheid.

In de tweede plaats: het is niet voldoende, als wij zeggen: hier wordt toch gepreekt, maar de vraag is, of in de kerk de **reine** prediking des Woords is.

***

Wat was het verschil tussen de christelijke gemeente en de Joodse synagoge in Thessalonica?

BELIJDENIS EN KERKORDE

Nooit mag worden vergeten, dat de ware band, die ons saam verbindt, zedelijk is van aard: het is de belijdenis des geloofs, niet de Kerkorde. Zij blijve ons heilig pand, ons gemeenschappelijk goed, en worde door geen tal van wetten en reglementen omzwachteld en onttrokken aan het oog. Het gevaar, om in onze tijd alles te centraliseren en alzoo de Kerk in een Kerkgenootschap van reglementen te doen overgaan is zo groot, dat waarschuwing niet overbodig mag heten.

Dr H. Bavinck.

Dat staat in I, 6: „Gij, gemeente van Christus, hebt het Woord aangenomen”.

Daar komt het op aan. Daar zit het verschil. Gods ware gemeente neemt het Woord aan. Geen menselijke vonden, geen constructies en systemen door mensen bedacht.

Wie dicht bij 't Woord leeft, verwerpt de dingen die daartegen zijn.

Zo hebben de christenen in Thessalonica 't Evangelie aanvaard, de reine prediking des Woords.

De Joden in de synagoge hoorden wel uit „Mozes” lezen en ze vernamen wel de verklaringen daarop, ze hadden de boekrollen wel in de kast staan, en toch klonk het zuivere Evangelie daar niet.

Dat kán! **Dat de Bijbel open op de kansel ligt en dat het Woord Gods, het Evangelie nauwelijks gehoord wordt, dat er wél wat „theologie” te berde gebracht wordt, maar dat er geen reine predikatie is van het Evangelie.**

Er wordt vandaag veel gesproken en geschreven over de eenheid onder de christenen. Het debat is soms heftig.

Wel, we behoeven niet nerveus te worden, als we dit maar in 't oog houden: **het Woord aannemen** en het Woord alléén.

Niet dokteren met formules en wéér nieuwe formules, maar Schrift en Belijdenis is genoeg.

Laten de Gereformeerde christenen naar die basis terugkeren, heel eenvoudig.

We kunnen en mogen geen ander fundament leggen!

Er is vandaag ook verschil onder de broeders in de kerk.

Over allerlei zaken is verschil van mening. De één denkt er zus over en de ander zo. De éne brochure is fel gekant tegen de andere.

En dan zijn er wel eens broeders en zusters, die menen: we moeten een uitspraak doen, er moet een voorstel of motie beslist aangenomen worden en wie het daar niet mee eens is, die kan geen leiding meer geven.

Ik hoorde eens op een vergadering, dat iemand de broeders wilde binden aan een referaat!

Maar... hier geldt hetzelfde: elkaar geen formules opdringen in de kerk, geen inzichten of „geloofsbeslissingen” of persoonlijke meningen: **het Wóórd aannemen**.

Zeker, dan blijft daar wel verschil van mening en dan moeten we veel geduld met elkaar hebben, maar dat kán nu in de kerk van Christus.

In Christus' kerk mogen we „zomaar” niet zeggen: „laat die man maar heengaan”.

Waarheen? Buiten de kerk? In de duisternis? In de woestijn?

Er is onder ons de laatste jaren al heel wat gesproken over de kerk, maar als we horen, hoe snel en ongegrond men elkaar veroordeelt, dan vragen we ons af: zien we metterdaad de kerk wel? Of zijn we niets wijzer geworden na 1943—'44?

***

„Onder zware druk”.

Ja, als we alleen 't Woord aannemen en alle dingen verwerpen, die daar tegen zijn, dan worden de tegenstanders woedend.

De Joden in Thessalonica merkten wel, hoe hun stellingen omver werden geworpen door 't Evangelie.

Daarom verwekten ze een oproer in de stad,

UIT DE INHOUD:

Het woord aannemen	C. S.
Meditatie naar aanleiding van een synodaal debat	C. V.
„Duizend” en 1000 C. v. d. L. en J. C. v. d. L.	
Christelijk „verzet” in Hitler-Duitsland VIII (Slot)	G. V.
Boekbespreking	K. J. P. en H. J. J.
Ons Opbouw-verspreidingsfonds	J. G. v. O.
Ingezonden	J. S. W. en H. A. v. R.
Persschouw	
Nu doorzetten	
Theologische Hogeschool-dag 1959	
Kerknieuws	

zodat alles en allen zich keerden tegen de gemeente van Christus. Toen ten tijde van de grote reformatie onze voorouders alleen het Woord aannamen en zij met 't Woord de pauselijke macht en de pauselijke mis aanvielen, maakte dat de Roomse geestelijkheid zó kwaad, dat ze Gods kinderen aanklaagde bij de overheden.

En omstreeks 1834 ging het niet anders.

De apostel schrijft: ge zijt navolgers geworden van ons en van de Here.

Ze hebben (in de kerk!) ook de Here Jezus vervolgd.

Waarom? Omdat Hij Zich hield aan 't Woord des Vaders.

Daarom werd Hij niet verstaan in de kerk, waar menselijke systemen heersten.

Moesten rabbi's wedergeboren worden? Moesten Joden bekeerd worden? Men begreep 't niet!

En de apostel Paulus was niet meer dan zijn Heer.

Ook Paulus is vervolgd, omdat hij niet wilde buigen voor de goede-werken-theorie van Joden en van broeders.

***

Niet alle lijden is lijden om des Woords will!

Als iemand door eigen mening of eigen dwaasheid of eigen schuld alleen komt te staan, moet hij dat niet lijden om des Woords wil noemen.

Als de Roomse kerk achter het ijzeren gordijn in de knel komt, is dat niet aangenaam, maar dan is dat geen smaad om het Evangelie.

Als er vervolging en smaad is, dan moet 't zijn om Christus' wil.

Bovendien: tot lijden om het Woord moeten we **vervaardigd** worden. Dat is Gods welbehagen en verkiezing over ons.

Lijden moeten we niet zoeken!

Met blijdschap van de Heilige Geest”.

Er kan wel vergenoegdheid zijn als we lijden moeten voor ons eigen ideaal, maar dat is blijdschap van onszelf, uit onszelf en met onszelf.

Maar de blijdschap in druk om 't Woord is van de Heilige Geest, dat is een vaste en blijvende vreugde.

David zong toen hij voor Saul moest vluchten om Christus' wil.

Ds de Cock zong psalmen in de Groninger gevangenis.

Wij hebben vandaag niet veel te verduren ter wille van het Evangelie, maar als de Here er ons toe verwaardigen mocht, dan schenke Hij ons de kracht, om dat kruis vrolijk te dragen.

C. Stam.

Meditatie naar aanleiding van een synodaal debat

Terwijl ik dit schrijf is de Utrechtse synode van de synodale kerken nog niet tot een beslissing gekomen ten aanzien van de Vervangingsformule en wat daar zoal mee samenhangt.

De synode werd overstroomd met brieven, bezwaren, voorstellen inzake het kerkelijke conflict uit de veertiger jaren. Een rapport daarover werd door een commissie, bij monde van Prof. Herman Ridderbos, uitgebracht. De besprekingen werden onder grote belangstelling, speciaal van de vele bezoekers, gehouden. Maar ze werden nog niet beëindigd. Volgende week zullen ze worden voortgezet en resulteren in een of ander besluit. Daarom zullen we over wat ter synode geschiedde nog niet schrijven.

Bij het overlezen en overdenken van wat we in de bladen lazen over het rapport en de in verband daarmee gevoerde debatten, komen evenwel bij een „vrijgemaakte” als vanzelf enkele gedachten op, gaan bepaalde dingen voor hem leven. Over één ervan wil ik hier wat zeggen.

***

Voor zover men uit de verslagen kon opmaken werd ter synode niet concreet gesproken over wat de vrijgemaakten leren inzake verbond, belofte, doop. Wel kon men, als we ons niet vergissen, tussen de regels door lezen, dat men, althans velen, de vrijgemaakten nog allerm minst vertrouwt op dat punt.

Dat is toch eigenlijk wel vreemd. Want wie wil kan precies weten wat door hen over de genoemde geloofswerkelijkheden werd gezegd. Daar is, om maar iets te noemen, vooreerst de Verklaring van Gevoelen. Daarmee hebben destijds, voor zover ik weet, alle bezwaarden hun instemming betuigd. Waarom wordt deze toch niet overwogen? Waarom geeft men daaromtrent geen oordeel?

En om nog iets te noemen: er zijn de prachtige verklaringen van Catechismus en Geloofsbelijdenis, waarmee Ds Vonk ons rijk maakte. Wat deze over de sacramenten enz. schreef is zo helder als glas en, voor zover ik weet, vonden Ds Vonk's uiteenzettingen allerwege hartelijke instemming onder ons.

***

Wie nu de genoemde publicaties leest zal duidelijk zien, dat wij niets bijzonders leren! Niets anders dan wat de reformatoren, speciaal Calvijn en de gereformeerde kerken, uit het woord Gods hebben gehoord, verstaan en beleden.

Dat betekent b.v. dat wij bij ons spreken, belijden en preken steeds uitgaan van de **werkelijke** doop, zoals deze door Jezus Christus zelf wordt bediend en die daarom en zo ten volle een daad, een gave, een „orgaan” van de Heilige Geest is.

Laten we wat in deze woorden werd gezegd eens wat nader bekijken.

Ik zei: we gaan uit van de **werkelijke** doop.

Dat wil zeggen van dat wat bij een doophandeling in de kerk een echte dominee doet áán en zegt tót een echt kindje temidden van een echte vergadering van de gemeente.

Natuurlijk, je kunt ook een **beschouwing**, een **gedachte**, een **idee** van de doop hebben. Maar die is niet méér dan een beschouwing, een gedachte, een idee!

Zo'n gedachte, idee, beschouwing, zit in je hoofd. Dat is een denk-beeld van de doop. Een soort schilderij van de doop in onze geest. Natuurlijk is het van belang, dat we zo'n denk-beeld, en dan natuurlijk een juist denk-beeld, van de doop hebben. Zonder dat kennen we van de doop niets en kunnen we haar ook niet gebruiken. Maar — en dat moeten we nooit vergeten — een denkbeeld van de doop, hoe precies ook, is nooit die doop zelf. En het komt voor ons juist op die echte doop aan. Dat is die doop, die we, liggend op de arm van vader of moeder, voor 10, 20, 30, 40, of nog meer jaren echt, werkelijk, van God ontvangen. Of neen, zo zeg ik het nog niet goed, ik moet zeggen: die we voor 10, 20, 30, 40 of nog meer jaren **begonnen te ontvangen** van God.

Ja, ik weet het, dat zinnetje: we begon-

nen toen de doop te ontvangen, klinkt raar. Maar het is toch heel goed. Want de doop is niet maar iets dat ons eenmaal gegeven werd en daarmee uit. De doop is niet iets, dat eenmaal geschiedde en waarvan we nu niets anders meer over hebben dan een herinnering.

Neen, het is zo: God, Christus, **begon** ons te dopen toen we enkele dagen oud waren — en sindsdien handhaaft Hij die doop, vernieuwt Hij die van seconde tot seconde. Of, beter gezegd: Hij laat hem van seconde tot seconde zijn volle kracht behouden. Je kunt het ook zo zeggen: Wat God, wat Christus, bij de doophandeling zei, dat **blijft Hij zeggen!** Van seconde tot seconde zegt God tot ons: ik doop je, ik dompel je in Mijn naam. En het doopwater, dat Hij op onze voorhoofden sprenkelde droogt nooit, nooit op, zolang we in deze wereld zijn.

***

En wat God, wat Christus, wat de Heilige Geest bij en in de doop zegt en blijft zeggen is ons allen bekend.

Dat zijn immers de bekende woorden: ik doop je, ik dompel je in de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Omtrent wat die woorden betekenen behoeven we geen moment in twijfel te verkeren.

Dat heeft de kerk in misschien wel onovertreffbare zuiverheid, klaarheid en eenvoud uit de Schrift voor ons vertolkt.

Als je gedoopt wordt in de Naam van de Vader, zo horen we het ons volgens de prediking der kerk steeds weer toeroepen, betuigt, dat wil zeggen: zeg God met grote kracht en ernst, en verzegelt Hij tegelijk ook in en door de doop, dat Hij een eeuwig genadeverbond met je opricht; dat Hij je als zijn kind en erfgenaam aanneemt en dat Hij je daarom met alles wat goed is zal verzorgen, en al wat je kwaad zou kunnen doen van je afweren of je ten beste zal keren.

En als je in de naam van de Zoon gedoopt wordt, verzegelt je de Zoon, onze Here Christus, dat Hij je wast in zijn bloed van al je zonden, je inlijvend in de gemeenschap van zijn dood en zijn wederopstanding — je dus in die dood en die opstanding betreft, je daarin aandeel geeft — zó, dat je van al je zonden bevrijd en als voor God rechtvaardig gerekend wordt.

En als je gedoopt wordt in de naam van de Heilige Geest, dan verzekert de Heilige Geest aan je, dat Hij in je wil wonen en je wil toeïgenen dat wat je in Christus hebt. Namelijk: de afwassing van al je zonden en de van dag tot dag voortgaande vernieuwing van je leven, tot dat je ten slotte onder de gemeente van de uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zult gesteld worden.

Zie, dat zeggen God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest in en door de doop tot je. En zo betuigt en verzegelt je de doop de afwassing der zonden door Jezus Christus.

***

Maar de drieënige God zegt je in de doop niet alléén wat we zojuist hoorden.

Neen, daar komt nog wat bij.

En dat mogen we geen seconde van het zoeven gezegde losmaken.

Als we dat toch zouden doen, verminken we de doop. Ja, we maken er dan een caricatuur van.

In en door de doop **vermaant** en **verplicht** de drieënige God je namelijk ook tot een nieuwe gehoorzaamheid.

Dat zegt God als in één adem na en in verband met het voorafgaande. Die wonderlijke rijke toezeggingen, welke de Vader, de Zoon en de Heilige Geest je geven, heeft Hij zo onlosmakelijk verbonden aan de daarop volgende door Hem zelf je gestelde vermaning en verplichting. En daarom mag je ze nooit van elkaar rukken. Je mag en je kunt daarom ook niet het éne geloven zonder het andere.

Die vermaning en verplichting bestaat nu voor alles in iets onbegrijpelijk heerlijks.

God zegt daarin namelijk allereerst, dat je Hem, de drieënige God, Vader, Zoon en Heilige Geest zult **aanhangen** en **betrouwen!**

Er is inderdaad in de wereld niets groters

dan het mogen **aanhangen** en **betrouwen** van de drieënige God. Want dat is, met andere woorden gezegd: het **geloven** in de drieënige God! En aan dat geloven is onlosmakelijk de zaligheid verbonden!

Zie, daartoe vermaant en verplicht God je.

Natuurlijk weet God dat je hart boos is. En dat je Hem nooit uit je zelf zult aanhangen en betrouwen. Maar toch zegt God dit. En vergeet het nooit: dat zegt Hij, die alléén dat aanhangen en betrouwen geven kan, die daartoe alléén de macht heeft.

Die God, die weet dat wij zó verdorven zijn, dat wij uit onszelf in der eeuwigheid niet willen en kunnen geloven; — die God, die de volstrekt Enige is, die het geloof geven kan; — die God, die geen lust heeft in de dood van de goddeloze, maar daarin dat hij zich bekeert en leeft; — die God die, zovelen als er door het Evangelie geroepen worden, ernstig roept; — die God roept in en door de doop iedere gedoopte steeds door kinderlijk in Hem te geloven.

Deze vermaning en verplichting omvat evenwel nog meer dan het aanhangen en betrouwen van God.

Ze houdt namelijk ook in dat je de drieënige God zult liefhebben van ganser harte, van ganser ziele, van gansen gemoede en met alle krachten; dat je voorts de wereld, deze zondige wereld, zult verzaken; steeds door je oude boze natuur zult doden en in een godzalig leven wandelen.

Zie, dit alles zegt, betuigt, verzegelt de drieënige God in en door de doop aan je.

En als 't nu eens gaat gebeuren — wat zo heel makkelijk kan plaatsgrijpen omdat je hart zo boos is — dat je in zonde valt, dan moet je niet wanhopen aan Gods genade, ook niet in die zonden blijven liggen! Neen dat moet je niet doen, dat hoeft je niet te doen, dat mag je niet doen, omdat de doop een zegel een ontwijfelbaar getuigenis is dat je een eeuwig verbond met God hebt.

Dit alles wordt, volgens de prediking van de kerk, aan je gezegd, betuigd, verzegeld in en door de doop.

***

Er is aan die echte, die werkelijke doop, zoals God die ons zelf gaf en geeft nog meer op te merken.

Impliciet werd er in het bovenstaande reeds op gewezen.

Het is namelijk zó, dat de doop, welke Christus van dag tot dag en over heel de wereld bedient, strikt **persoonlijk** is.

In de samenkomst der gemeente worden we steeds door God als zijn volk, zijn gemeente aangesproken. Natuurlijk worden wij in deze aanspraak ook persoonlijk geraakt en betrokken. In de gemeente Gods verdwijnt de afzonderlijke gelovige niet. Hij wordt nooit een nummer. Hij gaat nooit zo in de gemeenschap op, dat hij daarin ook onder gaat. In de kerk en daarom ook in de samenkomst der gemeente heeft God „allen” en „een iegelijk” op het oog. Maar de aanspraak Gods in de samenkomst der gemeente, en zo ook aan het avondmaal, is toch gericht tot de gemeente als geheel. Ze luidt immers: Geliefden in de Here Christus; broeders en zusters.

Maar bij de doop is dat anders.

Bij de doop gebeurt dat opmerkelijke, dat God ons heel persoonlijk, strikt individueel bij onze naam noemt, en met die naam aanspreekt. Maria, Karel, Johanna, Willem, ik doop **jou, u**.

Dat is toch wel iets heel bijzonders.

In sommige kringen stelt men wel eens met een bepaalde tendens de vraag: „Heeft God je al eens bij je naam genoemd?” — Wie gedoopt is kan daarop naar waarheid antwoorden: „Inderdaad, God heeft mij eens bij mijn naam genoemd en Hij is dat blijven doen en doet dat nog van dag tot dag”.

Ja, dat is een geweldig ding.

En nu komt het er op aan de doop die ons gegeven wordt, elke dag, te geloven! Dat wil zeggen: het komt er op aan dat wij ons aan de dopende God gewonnen geven, bezwijken voor de macht van zijn genade die in de doop zichtbaar, tastbaar naar ons toekomt.

En wanneer de twijfel in ons opkomt — en hoe vaak steekt die niet de kop op — dan mogen wij ons aan onze doop vastklampen, dan mogen we daarop zien, daarop vertrouwen. Want God doopte ons terwijl hij precies wist wie we waren, en wat we zouden zijn en doen!

Wij kunnen God eigenlijk niet tegenvallen! Want Hij weet wie we zijn, Hij wist wat we

zouden doen. Maar desondanks heeft Hij ons gedoopt. Terwijl ons leven gans en al voor Hem open lag en Hij de wereld van ongerechtigheden die in ons hart besloten ligt tot op de bodem toe doorschouwde, heeft Hij toch gezegd: Ik ben van jou en jij bent van mij.

Ja, het komt er op aan de doop te gelóven. Geloven dat God ons waarlijk doopte. Geloven dat Hij meent wat Hij daarin zei en zegt. Geloven dat God geen spel met ons speelt. Geloven dat het Hem werkelijk om ons is te doen. En door dat gelóven van de doop gaat het licht op in de duisternis van zonden en aanvechtingen. Door dit geloven, geloven we, neen, niet iets van ons zelf, maar wel veel van God! Want we geloven dan in niets anders dan in de liefde, de trouw, de waarachtigheid van onze God en Vader, onze Heer Jezus Christus en de Heilige Geest.

* * *

Ja, het komt er op aan onze doop te geloven.

Dat móet, want God beveelt dat.

Dat mag, want God speelt geen spelletje met ons, Hij meent wat Hij zegt.

Dat kan, want, zoals het zo prachtig in de Dordtse Leerregels staat, door zijn vermaningen deelt God zijn genade mee.

Als we de doop niet geloven, dan geschiedt door ons — in de kerk — de grootste zonde. Namelijk het verachten van Gods genade in Christus geopenbaard.

Dat ongelooft is een raadsel, een verschrik-

kelijk raadsel, een raadsel uit de hel. We kunnen dat nooit doorgronden. Evenmin als de zondeval. Naast de zondeval, of liever daaruit voortvloeiend, is er de afval, de afval uit het genadeverbond, het breken van het verbond. Dat is bij Kaïn begonnen. En dat gaat steeds, steeds door. Het heeft er alle schijn van, dat het met die afval thans erger is dan ooit te voren. Het is de duivel in de kerk, het ongeloof binnen het verbond. Het is de schending van de heilige grenzen van het genadeverbond.

Over de mannen en vrouwen die deze gruwelijke afval plegen zegt de Schrift, dat zij de Zoon Gods vertreden, het bloed des testaments, waardoor zij geheiligd waren, onrein achten, de Geest der genade smaadheid aandoen. (Hebr. 10 : 29). Zij waren eens verlicht, smaakten de hemelse gave, waren de Heilige Geest deelachtig geworden, smaakten het goede woord Gods en de krachten der toekomstige eeuw, maar werden afvallig. (Hebr. 11 : 4—6). Zij hebben de Here, die hen gekocht had verloochend en een haastig verderf over zich gebracht. (2 Petr. 2 : 1).

* * *

Ja, dit leerden en leren wij.

Het is eigenlijk onbegrijpelijk, dat men zich tegen deze „leer” heeft verzet en haar wantrouwt.

Want ze staat letterlijk in ons formulier van de doop.

C. V.

„DUIZEND” en 1000

IIa. Een taalkundige oplossing.

De vragen waarvoor de grote getallen uit het boek Numeri ons plaatsen, zijn ook van Schrift-gelovige zijde door verschillende geleerden onderzocht. Twee van de voorgestelde oplossingen willen we hier memoreren. De eerste, die van Prof. Dr A. Noordt zij, omdat deze onder ons via de Korte Verklaring vrij ruime bekendheid heeft; de tweede, die van Prof. B. Holwerda, omdat deze een inderdaad bevredigend antwoord schijnt te geven op de gerezen vragen. Deze laatste oplossing zal dan ook in het vervolg nader worden getoetst.

De beide genoemde verklaringen hebben dit gemeen, dat het antwoord wordt gezocht in een andere vertaling van het woord „èlèf”. Dit Hebreeuwse woord, dat in het oude testament vele malen voorkomt, is door de statenvertalers (in navolging van de Griekse vertalers) in alle gevallen waar het een aantal of een groep mensen betreft vertaald door „duizend”. Enkele voorbeelden:

„En gij, Bethlehem Efratha, zijt gij klein om te wezen onder de duizenden van Juda, uit u...” (Micha 5 : 1).

„Och, mijn Heer, waarmede zal ik (Gideon) Israël verlossen? Zie, mijn duizend is het armste in Manasse, en ik ben de kleinste uit mijns vaders huis”. (Richt. 6 : 15).

„want Ik, de HEERE uw God, ben een ijverig God, Die de misdaad der vaders bezoekt aan de kinderen, aan het derde, en aan het vierde (lid) dergenen, die Mij haten; en doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben, en Mijne geboden onderhouden”. (Ex. 20 : 5, 6).

In de nieuwe vertaling van het Nederlandsch Bijbelgenootschap is deze vertaling op sommige plaatsen herzien, en elders gehandhaafd. Zo vinden wij bij het opslaan van bovengenoemde teksten:

„En gij, Bethlehem Efratha, al zijt gij klein onder de geslachten van Juda, uit u...” (Micha 5 : 1).

„Och, Here, waarmee zal ik Israël verlossen? Zie mijn geslacht is het geringste in Manasse en ik ben de jongste van mijn familie”. (Richt. 6 : 15).

„want Ik, de HERE, uw God, ben een ijverig God, die de ongerechtigheid der vaders bezoekt aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde geslacht van hen die Mij haten, en die barmhartigheid doe

aan duizenden van hen die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden”. (Ex. 20 : 5, 6).

De grond voor deze plaatselijke wijzigingen in de vertaling zal gezocht moeten worden in het aan de lexicografen van het Hebreeuws reeds lang bekende feit, dat het Hebreeuwse woord voor duizend (èlèf) naast deze constante getalswaarde ook een variabele waarde kan hebben. Het woord „èlèf” heeft een hele ontwikkelingsgeschiedenis doorgemaakt. Oorspronkelijk betekende het „rund”, in het Hebreeuws komt het in deze zin altijd in het meervoud voor (b.v. Ps. 8 : 8; Jes. 30 : 24; de statenvertaling geeft: ossen). Vervolgens „kudde (runderen)”, en daarna „clan”, familiegroep van variabele omvang, geslacht; soms is deze groep kleiner dan een stam (Richt. 6 : 15), soms gelijk aan de stam (Joz. 22 : 14). Het is mogelijk dat het woord in deze betekenis is ontstaan doordat de mensen zijn ingedeeld naar groepen waarvan de kudde gemeenschappelijk werd geweid: zoveel „kudden” = zoveel families. Tenslotte heeft het ook nog de betekenis van „vendel”, in militaire zin.¹⁾

Er zijn dus bij de vertaling verschillende mogelijkheden. De vertalers die de N.V. verzorgden hebben daarvan dan ook gebruik gemaakt, zoals reeds uit enkele van de bovengenoemde voorbeelden is te zien. Welke van de verschillende betekenissen in een bepaald geval dient te worden gekozen, zal voor een belangrijk deel van het verband en de gegeven exegetische afhangen.

Na het bovenstaande kunnen we over Noordt zij's verklaring kort zijn. Hij kiest na een uitvoerige uiteenzetting over de getallen, waarin hij zich ook sterk oriënteert op de boeken Samuël, Koningen en Kronieken, zeer beslist voor de vertaling „clan” of „familiegroep”.²⁾ De getelden uit de stam Ruben (Num. 1 : 21) bijvoorbeeld, waren dan ook niet 46.500 man, maar 46 familiegroepen en 500 man. Daar volgens Noordt zij de grootte van zo'n familiegroep zich voor die oude tijd niet meer laat vaststellen, blijft het voor ons een onbekende; hij noemt het een x. Ruben heeft dan dus 46 maal x plus 500 mannen van 20 jaar en ouder. Of korter geschreven: 46x + 500. Evenzo Simeon: 59x + 300, enz. Optelling van de twaalf getallen uit Num. 1 geeft dan: 598x + 5550. Als we dit nog eens voluit schrijven: 598 „familiegroepen” plus 5 „duizend” en 550 man, en dan bedenken dat het Hebreeuwse woord voor „familiegroep” en „duizend” hetzelfde is, ligt de veronderstelling voor de hand dat iemand die de tweërlei betekenis van èlèf niet kende, of

verwarde, het bovenstaande totaal samenvatte als 603 „duizend” en 550 man (Num. 1 : 46). Deze laatste veronderstelling is door Noordt zij niet gemaakt, maar zij is wel noodzakelijk. Doen we dit namelijk niet, en lezen we in Num. 1 : 46 ook weer zonder meer 603x + 550, dan volgt uit de vergelijking

$$598x + 5550 = 603x + 550,$$

direct weer dat de x gelijk is aan duizend, zoals terecht door Dr J. G. Aalders is opgemerkt.³⁾ En dan is alle moeite tevergeefs geweest, want alle getallen behouden dan dezelfde waarde als in de oude vertaling. En de vragen en problemen blijven onopgelost.

De hier genoemde verklaring van Noordt zij is uitvoerig besproken door Aalders⁴⁾, en daarbij hoorbaar gekraakt: zij is gebaseerd op een „stoute bewering” waarvoor geen bewijsplaatsen worden aangevoerd, zij is „louter hypothese”, zij biedt geen oplossing voor de moeilijkheden. Aalders' conclusie luidt dan ook: „De mening van Noordt zij, dat èlèf niet zonder meer door duizend mag worden vertaald..., is dus beslist onjuist”. En hoewel direct moet worden toegegeven dat Noordt zij's redenering zeker niet waterdicht is, en dat Aalders terecht de vinger heeft gelegd bij een niet-consequente doorvoering van Noordt zij's eigen gedachtengang (zie boven), ontkomen we toch niet aan de indruk dat Aalders, met name in zijn conclusie, iets meer dan alleen het badwater weggooit. Het is namelijk zeer wel mogelijk Noordt zij's grondgedachte (een andere vertaling van èlèf) op een andere manier uit te werken, zo dat Aalders' critiek er geen vat op heeft.⁵⁾ Wij doelen hier op de door Prof. B. Holwerda gegeven exegetische.

Alvorens deze echter te bespreken, zullen we een ogenblik aandacht schenken aan de verklaring van Flinders Petrie, omdat we een element hieruit straks ook in Holwerda's exegetische terug zullen vinden. We gebruiken daartoe in grote lijn de samenvatting die Noordt zij in de Korte Verklaring van Numeri (blz. 35) heeft gegeven van het werk van Flinders Petrie.

Deze Engelse geleerde heeft gepoogd te bewijzen, dat in de getallen van Num. 1 en 26 het woord èlèf zou betekenen een familie, wonende in eenzelfde tent. Als dus, om het boven reeds gebruikte voorbeeld aan te houden, in Num. 1 : 21 wordt gezegd dat de getelden van de stam Ruben waren 46.500, dan zou dit moeten betekenen: Ruben had 46 tenten, waarin 500 mensen woonden. In dit geval komt het dus neer op een gemiddelde van bijna 11 mensen per tent. Dit getal elf kan dan betrekking hebben op vader, moeder en kinderen, of er kunnen ook grootouders, herders, en leden van niet-Israëlitische groepen (Ex. 12 : 38) bij behoren. De totaal-cijfers van Num. 1 en Num. 26 zouden dan betekenen: 598 tenten, plaats biedend aan 5550 personen, en 596 tenten, plaats biedend aan 5700 personen.

Op deze wijze is weliswaar een drastische vermindering van het aantal Israëlieten verkregen — van minstens twee miljoen tot 5550 — maar er staan andere bezwaren tegenover. We noemen hier de door Noordt zij aangevoerde tegenwerpingen:

a. In de getallen van Numeri zijn de honderdtallen door het voegwoord „en” aan de duizendtallen verbonden, en zullen dus daarbij moeten worden opgeteld. Voorbeeld: de getelden van Ruben waren 46 „duizend” en 500.

b. Van de cijfers waarover het hier gaat wordt uitdrukkelijk gezegd, dat ze betrekking hebben op alle mannen van 20 jaar oud en daarboven.

c. Op verschillende gronden kan worden afgeleid dat èlèf zich nooit beperkt kan hebben tot de bewoners van een tent.

d. De willekeur en gewrongen verklaringen die nodig zijn om andere gegevens in dit schema te passen. Voorbeeld: in Num. 16 : 49 wordt gezegd dat na Korach's opstand 14 „duizend” en 700 aan „de plaag” ten offer vielen. Als dit zou moeten zijn 14 tenten met 700 personen, dan komt het neer op 50 personen per tent. Daar dit aantal te hoog is, verklaart Flinders Petrie dan: 14 families, tesamen ongeveer 130 personen en bovendien nog 570 leden van andere families.

e. De telling van de Leviëten (Num. 3) levert nog grotere moeilijkheden op. Hier komen we op gemiddelden van 71, 75 en 33 personen per tent.

f. De telling van de eerstgeborenen (Num. 3 : 43) is op deze wijze in 't geheel niet te

verklaren, en wordt door Flinders Petrie dan ook in een andere tijd geprojecteerd.

We gaven hier in 't kort weer de verklaring van Noordt zij, met enkele critische noten van Aalders, en de verklaring van Flinders Petrie, met de tegenwerpingen van Noordt zij. Het is nu betrekkelijk eenvoudig Holwerda's voorstel te bespreken, waarin we zowel een element van Noordt zij, als een element van Flinders Petrie terugvinden. Het geheel wordt dan zodanig verder uitgewerkt, dat het merendeel van de bovengenoemde bezwaren, zowel van Aalders als van Noordt zij, verval len. Daarover een volgend maal.

Pasadena
Utrecht

C. van der Leun.
J. C. van der Leun.

¹⁾ Deze lexicografische gegevens danken we aan de heer J. P. Lettinga, litt. sem. drs.

²⁾ A. Noordt zij, Korte Verklaring der Heilige Schrift, Numeri, blz. 31—36; Kampen (1957).

³⁾ J. G. Aalders, Ger. Theol. Tijdschr. 50, 7, (1950). Hierbij kan nog worden opgemerkt dat Aalders' critiek alleen dan geldt, wanneer de x van Noordt zij opgevat wordt als een constant getal; voor iedere stam dezelfde x. Zou deze veronderstelling niet worden gemaakt, dan is de in de redenering gebruikte optelling name lijk niet meer juist.

⁴⁾ J. G. Aalders, Ger. Theol. Tijdschr. 50, 3—9, (1950).

⁵⁾ Eén van Aalders' tegenargumenten laat zich, wegens het strikt taalkundig karakter, door ons moeilijk beoordelen. Het luidt: in teksten waar èlèf betekent „stam” of „geslacht” staat het nergens in st. abs., maar in st. constr. of met praefix of suffix; met behulp van Mandelkern („Veteris Testamenti Concordantiae”) kan worden vastgesteld, dat het in st. abs. al tijd een getal betekent. In Num. 1 en 26 staat het steeds in st. abs., dus daar is het een getal. Aalders wil aan deze gedachtegang vasthouden zolang er geen sterke argumenten tegenover staan. Misschien zijn de in het vervolg te geven argumenten zo sterk dat ook dit bezwaar vervalt.

BOEKBESPREKING

„Uw wil geschiede”, door Okke Jager.
Uitg. Bosch & Keuning N.V., Baarn.
235 pagina's; prijs f 6,90.

In Okke Jager's „Uw wil geschiede” ontmoeten we de worsteling en taal van een man, die theoloog is en dichter, en de theologie dichterlijk liefheeft. Dat daarin gevaren schuilen spreekt vanzelf. We lezen op pag. 19 „de theologie van Calvijn”; Calvijn echter had geen theologie: hij heeft nimmer één college theologie gevolgd en nooit enig examen in de theologie afgelegd. Daar zou men tegen kunnen aanvoeren: Ja, maar Calvijn was een vijand van de theologie van zijn tijd, die niet alleen scholastisch was, maar bovendien een dieptepunt in de geschiedenis van de scholastiek vertegenwoordigde. Dit tegenargument is maar van beperkte waarde. Het is waarschijnlijk, dat Calvijn walgde van de theologieën van zijn tijd, en dat hij er dezelfde afwijzende houding tegenover aannam als Erasmus, en zijn gemoed niet kon luchten in dié humanisten-humor, die aan Erasmus' werk iets zo seigneurieels geeft. Calvijn had een andere humor. Waar het om gaat is, dat de volgelingen van Calvijn, die men niet zo maar allen epigonen kan noemen, wèl theologie wilden bedrijven en daartoe in de leer zijn gegaan bij de scholastische traditie. Calvijn was allereerst classicus, en dat heeft hij bezwezen zowel vóór als na zijn „subita conversio”, zijn plotselinge bekering, waarvan we niets anders weten dan de aanduiding. Classicus, naar de maat en wijze van zijn tijd; filoloog van grote belesenheid, maar vooral van fijn en waakzaam filologisch gevoel; pas zo gaan we Calvijn zien als de man van nooit aflatende Bijbelstudie. Men zou hem, ook na die ons verder onbekende subita conversio humanist kunnen noemen, met enig voorbehoud. De term stamt uit later eeuw, en als we met gebruik van deze term gaan spreken over

de geschiedenis van het humanisme, blijkt al gauw dat dit woord zozeer een verzamelnaam is, dat we bv. de humanisten van de 16de eeuw niet kunnen vergelijken met die uit de 18de, laat staan de 19de en 20ste. Maar theoloog was Calvijn zeer bepaald niet, en we maken ons aan woordmisbruik schuldig als we spreken van de theologie van Calvijn.

Zijn we gered als we er bij zeggen: ik bedoel dat en dat? In genen dele: we zijn niet vrij om dit woord zus of zo te gebruiken, we zijn alleen vrij om plaats te nemen in de geschiedenis van de theologie. Als we daarbij moeten ontdekken, dat deze Vrouwe geen koningin, maar een intrigante is, vragen we hoe dat zo is gekomen; en nog dringender vragen we of deze intrigante zich niet van haar intrigantenweg kan bekeren. „De goddeloze verlate zijn weg en de ongerechte man zijn gedachten, en hij bekere zich tot den Here, dan zal Hij Zich over hem ontfermen, en tot onzen God, want Hij vergeeft veelvuldig”, Jes. 55 : 7. Zo mogen we vragen om de bekering van de theologie; en het is heel wel mogelijk, dat wie met bitterheid en bloedend hart melding maakt van de talrijke en steeds gruwelijker ongelukken, die de theologie in haar geschiedenis heeft ondergaan en veroorzaakt, juist degene is, die haar het meest en diepst eert en huldigt.

Er zijn aanwijzingen te over, die doen zien dat Okke Jager de theologie doorzien heeft in haar intrigantie, haar hoogmoed en onbekeerlijkheid. Tegelijk echter doet zijn wijze van schrijven aanvankelijk vermoeden, dat hij deze vreemde figuur niet in haar eigenlijke gedaante heeft gezien. Dat is o.i. schijn; de auteur doorziet haar wel en hij identificeert en ontmaskert haar, maar op een wijze, die vermoedelijk niemand kan overnemen of nadoen. Om hiervan iets nader rekenschap te geven, moeten we iets zeggen omtrent de plaats van Okke Jager in de gereformeerde wereld. Die is niet zo gemakkelijk te bepalen. Moeilijker dan bv. die van Van Peursen, een in enkele opzichten verwante figuur. Ten aanzien van laatstgenoemde kan men zich

Christelijk „verzet” in Hitler-Duitsland

VIII (Slot)

Toen Brandt, de handlanger van Adolf Hitler, in 1947 voor zijn aardse rechters stond, het tribunaal in Nürnberg, heeft hij daar zijn eigen pleidooi gehouden. Gevochten, niet voor zijn leven, maar om zijn internationale rechters te overtuigen van de zuiverheid van zijn geweten. Een hopeloos pleidooi. Want deze man verstond niet dat er een hoger rechter is dan het geweten: dat de vrij spraak door het eigen geweten, dat zo dikwijls dwaalt, een andere is dan de vrijspraak door God. Echte zelfkennis is er, naar het machtige woord, waarmee Calvijn zijn Institutie begint, alleen als er de rechte kennis is van God.

Maar in dit pleidooi noemde hij ook de naam van Von Bodelschwingh: „Toen ik in die tijd met Pastor Bodelschwingh sprak — de enige onder hen, die mij ernstig waarschuwden, die ik persoonlijk leerde kennen en ontmoette — scheen het eerst, alsof onze gedachten ver van elkaar verwijderd waren. Maar hoe langer wij spraken en hoe openhartiger wij daarbij werden, destemmer leerden we elkander verstaan. Dat was toen geen spel met woorden. Het was een vechten en zoeken dat boven het menselijke uitging. Toen de oude dominee Bodelschwingh na vele uren ging en wij elkander de hand reikten, was zijn laatste woord: „Dit was de zwaarste strijd in mijn leven”.

Brandt werd ter dood veroordeeld. Het bestuur van Bethel geloofde in de geest van Pastor Frits te handelen door een verzoek om gratie in te dienen. Het deed zo. Maar zonder succes.

Pastor Frits heeft dat niet meer beleefd. Hij stierf in januari 1946. Wij geloven dat straks voor de rechterstoel van Christus duizenden, eens ellendig, hem verwachten in de eeuwige tabernakelen.

Toen zijn vader, „Vater Bodelschwingh”, stierf, heeft een van de door hem in een van zijn bedelaarskolonies opgenomen landlopers van de vrijspraak van deze man die uit het

geloof en dáárom uit de werken — niet der „wet” maar des geloofs — gerechtvaardigd was, daarvan iets gevoeld. Hij dichtte in „Kladderduitsch”:

Ein kunde war ich, duff und fein,
Stets ohne Moos und Flebbe.¹⁾
Ich kehrt' in jedem Wirtshaus ein
Und stieg jedwede Treppe.

Als mir die Strassen, die ich ging
Zum Hals heraus gehangen,
Bin ich zu Vater Bodelschwingh
Nach Wilhelmsdorf gegangen.

Das war ein Kerl! Wie väterlich
Sprach er mir ins Gewissen
Und „Bruder, Bruder” nannt' er mich;
Das hat mich fortgerissen.

Zum Spaten griff die träge Hand,
Die sonst nur Klinken drückte,
Und grub und grub im Ackerland,
Und die Bekehrung glückte.

Nun ist der Patriarch zur Ruh'.
Wie einst mit altem Volke
Spricht er mit Petrus jetzt per „Du”
Auf einer Himmelswolke.

Der revidiert den Ankömmling
Gestrenge und sagt die Worte:
„Die Flebbe stimmt, Herr Bodelschwingh,
Herein zur Herbergsporte”.²⁾

Dat is:

Geen pas op zak, geen cent, een gore klant,
Zwierf ik, steeds vadsiger door 't land.
Liet m' eindeloos de borrels tappen
En sloop langs d' allervuilste trappen.

Toen mij op 't ende dat bestaan
Van hier tot ginds de keel uithing,
Ben ik naar Wilhelmsdorf gegaan³⁾
Om redding, naar Von Bodelschwingh.

Dat was een man! Hoe vaderlijk,
Hoe streng heeft hij gesproken!
Máár: „Broeder, Broeder” noemd' hij mij;
Dat heeft mijn hart gebroken.

Een schop greep d' eens zo trage hand,
Die beed'lend klinken drukte,
Ik spitt' en spitte vruchtbaar land
En de bekering lukte.

De patriarch, altijd in touw,
Is dood, maar op een lichte hemelwolk
Zegt hij tot Petrus „Jij” en „jouw”
Als eens hier tot zijn bedelvolk.⁴⁾

Die kijkt streng naar de nieuweling,
Herkent, en neemt het woord:
De pas is goed. Von Bodelschwingh,
Ga binnen door de herbergpoort.

Zulk een „In memoriam” zou Johannes Trojan ook voor Pastor Frits kunnen geschreven hebben.

We zijn aan het einde van ons verhaal.

We hebben verhaald en vertaald.

Opdat wij niet vergeten.

Het „blonde beest”, waarmee Von Bodelschwingh in die bange dagen de strijd aandoende, is wel gekooïd, maar niet dood.

We verhaalden en vertaalden opdat de nagedachtenis van deze rechtvaardige tot een zegen mocht zijn voor het geslacht, dat — God weet hoe spoedig — de dagen beleven zal dat het beest weer tot razernij ontbonden wordt.

G. Visee.

¹⁾ „Moos” = geld; „Flebbe” = legitimatiepapier, pas.

²⁾ Pergande a.w. blz. 164/165.

Gustav von Bodelschwingh a.w. blz. 101.

³⁾ Een van de zwerverskolonies, door Vater B. gesticht.

⁴⁾ Vader Bodelschwingh sprak iedereen met „Du” aan; zelfs de ministers in het pruisische Huis van afgevaardigden. Men leze zijn prachtige rede, in dat Huis gehouden op 5 mei 1904 over de bouw van het verbindingskanaal tussen de Rijn en de Wezer. Gustav v. B. a.w. blz. 206 volgg.; Pergande a.w. 351 volgg.

vergissen, en dat is herhaaldelijk en op verschillende manier gebeurd. Men heeft hem gehouden voor semi-existentialist, voor christen-existentialist, voor „links-gereformeerd”, en elk van deze drie kenschetsingen is volkomen fout. Wie ontdekt heeft, dat deze drie typeringen geheel onjuist zijn, is reeds op weg naar een verantwoord oordeel. Zo eenvoudig ligt de zaak t.a.v. Okke Jager geenszins. Hij heeft met Van Peursen gemeen, dat ook hij a.h.w. zijn best schijnt te doen om verkeerd beoordeeld te worden. Natuurlijk beijvert hij zich daarvoor niet. Maar merkwaardig is, dat hij als dichter eerder „ontdekt” is door „het volk” dan door de los samenhangende groep van christelijke kunstenaars, die hem aanvankelijk, op één uitzondering na, met niet te geloven botheid miskend hebben; en ik vermoed dat dit Okke Jager zeer moet hebben gegriefd. Nu is het bijna verbijsterend, dat een geroepen dichter rustig het kandidaats- en het doctoraal-examen in de theologie heeft afgelegd.

Daar staat ons verstand bij stil. Niettemin zullen we moeten erkennen, dat Okke Jager in de eerste plaats theoloog is. Dit reikt uit boven zijn telkens weer verrassende scherpzinnigheid, en boven het didactisch vermogen — een trek, die hij met Van Peursen gemeen heeft. O.i. is hij zelfs meer theoloog dan predikant. Indertijd heb ik een dagblad-artikel gewijd aan zijn „Poëzie en religie”; achteraf heb ik moeten constateren, dat ik dit boek en zijn auteur in dat artikel volledig verkeerd heb geschoten. Ik hield hem voor iets meer dan een begaafd Schilder-epigoon en ben, helaas, blind geweest voor de sterke oorspronkelijkheid, die het typerende is ook voor dit jeugdig geschrift. Misschien mag ik er, maar dan niet ter verontschuldiging van mijn fout, aan toevoegen, dat de auteur van Poëzie en religie het zijn lezer zo moeilijk mogelijk maakt om de plaats van Okke Jager in de gereformeerde cultuurgemeenschap te zien.

Er is m.i. geen ontkomen aan, Okke Jager is allereerst theoloog. En dat terwijl hij vrouwe Theologia in haar hoogmoed en dubbelzinnigheid, in haar wil om te intrigeren en verwarring te stichten volledig doorziet. Reeds vaak is de als zodanig onvruchtbare opmerking gemaakt, dat de theologie een levensgevaarlijk vak is. Eveneens, dat het haar onmogelijk is uit eigen middelen haar structuur en grenzen te zien. Nòg iets onvruchtbaarder is vermoedelijk de these, dat een verantwoorde theologie een vakwetenschap moet zijn, welke de geloofsmodaliteit tot veld van onderzoek hebben zou. Dit alles is ongetwijfeld Okke Jager bekend — en hij blijft theoloog. Het moet hem ook wel bekend zijn, dat niemand vrij is om „theologie” naar believen te definiëren, omdat dit woord een weerspiegeling is van ten minste twintig eeuwen Geistesgeschiede, zodat wie deze term gebruikt in deze lange en gecompliceerde geschiedenis plaats neemt, of hij wil of niet. Vermoedelijk is het Okke Jager ook niet ontgaan, dat de huidige, voornamelijk midden-orthodoxe pogingen tot onthellenisering van het dogma reeds bij de eerste stap tot mislukking gedoemd waren, omdat men principiële aan de oppervlakte bleef. Waarschijnlijk heeft Okke Jager ook wel opgemerkt, dat de pretentie, als zou de theologie vrij blijvend (nota bene: vrij blijvend!) naar believen elke willekeurige wijsbegeerte in haar dienst kunnen nemen, op een waan berust, die vreselijk wordt gestraft, doordat de dienstmaagd op een meedogenloze manier de baas gaat spelen. En ondanks dat alles blijft Okke Jager theoloog, méér dan dichter, predikant en essayist.

Ik kan hierbij enkele notities maken. Ten eerste: laat niemand proberen hem dit na te doen. Niemand zal er in slagen, de concrete theologie lief te hebben zonder te gronde te gaan aan het karakterbederf, dat deze liefde noodzakelijk met zich brengt: daartoe is een begaafdheid en gecompliceerdheid als van Okke Jager nèt voldoende. Ten tweede: laat geen theoloog van professie zich op Okke Jager beroepen ter verdediging van de naam der theologie. Want nog afgezien van de heerszucht en dubbelzinnigheid van de concrete en in haar concretie onbekeerlijke theologie is er nog zowel in de praktijk als in de bezinning de volmaakte absentie van zelfkennis. In de figuur van Okke Jager kent de theologie zich zelf — maar er is maar één Okke Jager. Daarom mag niemand zich tot de overmoed verheffen, om in deze sfeer zich als deelnemer te bewegen: het is geraden met alle ijver kennis te nemen van wat er aan de

orde is in het theologisch bedrijf, maar dit dan te doen als buitenstaander en belangstellend toeschouwer, niet als deelnemer, die elk ogenblik gevaar loopt medeplichtige te worden. Okke Jager evenwel is geen buitenstaander en belangstellend toeschouwer, hij is deelnemer en vrij van elke medeplichtigheid; vandaar dat men, als enig redmiddel, hardnekkige pogingen aanwendt hem te zien en te doen zien als dilettaant, eventueel voor „niet helemaal vol”.

„Uw wil geschiede” is zonder enige twijfel een theologische studie, en wel een, waarin de theologie naar haar structuur en geschiedenis in een gericht wordt gelokt. Het is geen dubbelzinnig boek, zoals zo menige dogmatische studie, die tegelijk kerkelijk advies en theologische bezinning wil zijn en dus geen van beide is. Als Okke Jager spreekt over de theologie van Calvin, doelt hij op iets volkomen anders dan Karl Barth schreef in een extra-editie van de mededelingen van het Zwitserse evangelische persbureau; een artikel waarvan, gelijk men weet, een vertaling verscheen in Opbouw van 10 juli 1959, pag. 125. Hij doelt ook niet op een schijnoplossing, zoals eens werd aangeboden in een discussie tussen Barthianen en gereformeerden, waarbij de laatsten verklaarden dat de theologie haar formele grens vindt in de uitspraken van Gods Woord — een formele betuiging, die eventueel waar gemaakt kan worden, maar even gemakkelijk genegeerd. Het treffende in de discussie over de werkwijze, structuur, mogelijkheid, grenzen en geschiedenis der theologie is — wanneer men, wat zelden gelukt, over het dode punt van de gepikeerdheid is heen gekomen — dat men eenvoudig niet ziet, hoe de zaken liggen en waar de vitale punten zijn. En dat men zich persoonlijk gekwetst voelt, als met de stukken wordt aangetoond, dat practisch alle moeiten van de kerk herleidbaar zijn tot de eeuwenoude spanning tussen kerk en theologie. En dan praat men over „irriterend” en „geïrriteerd”, daarmee het afdoend bewijs leverend, dat men niet weet, waarover men eigenlijk praat. Iemand kan u, in een royale bui, toegeven dat Bijbelgetrouwe theologie inderdaad niet meer kan zijn dan Bijbelgetrouwe bijbelfilologie — en even later merkt u, dat deze royale man in de verte niet wist, wat hij zeide.

Als men een typering van Okke Jager's boek „Uw wil geschiede” wil geven, kan men wijzen op de zwakheid van dit boek. Daartoe is voldoende enkele van de korte, uitdagende en tevens kinderlijke titels van de paragrafen te noemen: „Geen mist, maar wel mysterie”, 13. Is dit niet echt kinderachtig? Maar het is tegelijk helder en paedagogisch wijs. „God amputeert zijn plan”, 163. Is dit gewild geestrijk en spelen op het schellinkje? Ik geloof het niet, maar als het zo was, had ik er nog vrede mee. Waartoe dient de limerick over de kaasboer in Gouda, pag. 13? We zouden hem kunnen missen. Of toch niet? Er is over een ander boek van Okke Jager, De humor van de Bijbel, goedmoedig en gemoedelijk nogal wat kwaad gesproken, maar ik vrees, dat niet één van de gedrukte en gesproken critieken, die me bereikten, dit boek heeft geproefd. Het wordt heel goed verkocht, zowel als „gewoon” boek als in de vorm van pocket-boek, en al vraagt men zich af of deze goede verkoop veel zegt, we mogen er blij om zijn. Lezen we de lichtelijk bombastische aanprijzing op de achterzijde van de pocket-editie, dan zeggen we: och, in de handel schijnt zo iets nodig te zijn; maar we vragen ons ook af, of de prijzers van dit boek het wel verstaan. Natuurlijk hebben zowel „De humor van de Bijbel in het christelijk leven” als „Uw wil geschiede” hun gebreken — die vermoedelijk heel ergens anders liggen dan de zo scherpzinnige recensenten menen. Het opmerkelijke van beide boeken is m.i., dat het ten volle theologische werken zijn, waarin de theologie zichzelf met grote schaamte herkent; en dat we hier te doen hebben met geschriften, die getuigen van zwakheid en kracht. De zwakheid is de zwakheid van Okke Jager, en de kracht kan moeilijk iets anders zijn dan de kracht van Hem, Die er behagen in schept Zijn kracht in zwakheid te volbrengen. Het is een gewoon verschijnsel, dat niemand piekert over de zielsnood van een succes-hebbend auteur. Het zij zo. Het is een even gewoon verschijnsel, dat zo hier en daar een gedisillusioneerd en aan retoriek verslaafd manneke een preek van Ds O. Jager analyseert en tot de verrassende ontdekking komt, dat er ook nog iets goeds in was. Daar kan men

ONS

OPBOUW-VERSPREIDINGSFONDS

Lezers, U kent het bovengenoemde fonds.

Het is spontaan ontstaan tengevolge van de activiteit van onze lezers. Reeds zeer veel gratis-abonnementen voor een half of een heel jaar werden door ons verstrekt. Er is geen beter middel om onze kerken en wat deze leren en doen, aan buitenstaanders bekend te maken dan door het hun van week tot week toezenden van ons blad. Zorgvuldig kiezen wij de gegadigden uit. Velen die ons blad zo ontvingen, werden reeds abonné. Maar we kunnen en willen nog véél en véél meer doen. Steunt daarom ons fonds. U kunt ook een bedrag van f 5.— of f 10.— of meer opzenden met een of meer adressen. En wij sturen daaraan Opbouw gedurende een half of een heel jaar toe. Gelukkig blijven de giften binnenkomen. Na de laatste verantwoording f 2.125.—!) ontving Prof. Veenhof nog giften van f 6.—, f 2.—, f 5.—, f 10.— en f 25.—. Alzo f 48.—. Zendt Uw gaven aan br. Lamet te Eindhoven, Antilopelaan 2, Giro nr. 49776.

Jac. G. van Oord.

te allen tijde een goede beurt mee maken. Laat ons liever aandacht hebben voor de ernst en voor de troost, die de theoloog en prediker Ds O. Jager geeft, ook in zijn malste woordcombinaties, waarbij hij ons zijns ondanks — of mogelijk welbewust — duidelijk maakt, dat het leven van de kinderen der wijsheid altijd veilig is en omringd van zeer concrete gevaren. In Amos 5 : 19 vinden we een typering van dat gevaar, dat zijn volle kracht laat merken in de verijdeling van de Godsdienst, maar dat ook in de geringe of betrekkelijk geringe afval present blijft: „Het zal zijn, als wanneer iemand vlucht voor een leeuw, en een beer komt hem tegen, en (hij ontvlucht de beer en) komt in huis en leunt met zijn hand tegen de muur en hem bijt een slang”. Het kleine beginsel is een gevaarlijke zaak: steeds roept het de leeuw op, en de beer, en de slang. Het is bevrijdend, hoe scherp en wijs het boek van Okke Jager dit gevaar aanwijst.

K. J. P.

N. Baas, **Marskramer van het Evangelie**. Herinneringen van een straatprediker. Uitg. T. Wever, Franeker, geb. f 4.50.

Dit boekje van de bekende straatprediker van Amsterdam wens ik in vele handen. We kunnen allerlei bezwaren hebben tegen de methode van evangelisatie, die „broeder” Baas voorstond en toepaste. Maar als we een geschrift als dit doorlezen, dan welt toch wel de verzuchting in ons op: Hadden we allen zulk een brandende liefde voor Jezus Christus en de verbreiding van Zijn Evangelie. In een voorwoord: Aan mijn vrienden, spreekt de auteur van dit werkje de hoop uit, „Dat het de liefde tot het werk der evangelisatie zal verlevendigen” en bidt hij van God, „dat het hart van een jonge man of vrouw, die dit eenvoudige boekje leest, bewogen zal worden zich geheel aan de dienst des Heren te geven”. Deze hoop en deze begeerte klinkt door heel dit geschrift heen.

Nog om een andere reden wens ik aan dit boek vele lezers. In het voorwoord zegt de schrijver, dat hem gebleken is „dat juist de jeugd, die in dit gespannen heden leeft, grote interesse toonde voor het ruige, romantische volksleven, dat zij niet gekend hebben”. Het volksleven zal wel niet zo „ruig” en zo „romantisch” meer zijn als in de dagen van Baas. Maar toch is er in de grond der zaak in het leven van „het volk” niet zo heel veel veranderd dunkt mij. Veel intellectuelen of wie daarvoor willen doorgaan kennen het „volk” niet of ze kennen het slecht. Hier is een man aan het woord die midden onder het volk geleefd heeft en het heeft gekend en liefgehad. Het was mij een lust om hem daarvan te horen vertellen en ik voor mij meen

dat het lezen van deze verhalen — als ik ze zo noemen mag — voor velen zeer nuttig kan zijn.

Al is preken heel iets anders dan evangeliseren, zoals broeder Baas dat deed, er is voor predikanten veel van hem te leren. Natuurlijk moeten we hem niet navolgen, noch minder nabootsen. Daartegen waarschuwt hij zelf herhaaldelijk. Maar het heeft z'n nut om eens te horen, hoe hij het aanpakte om de aandacht van z'n publiek te trekken en vast te houden. Hij is wel een man van „singuliere” gaven geweest. Het werk dat hij deed lijkt me onvoorstelbaar moeilijk, maar hij heeft het ongelooflijk mooi gevonden. Ondanks alle teleurstellingen en mislukkingen, die ook hij gekend heeft. Wat is het naar waarheid getekend, als hij zegt „dat arbeiders in het koninkrijk Gods hun arbeid vaak doen met lood aan de schoenen. Hun is niets menselijks vreemd. Straatpredikers doen geen intrede en preken geen afscheid, zij verschijnen en verdwijnen geruisloos. Maar als ik zo iets had moeten doen als afscheid nemen, ik zou waarschijnlijk als tekst gekozen hebben: „Het meel in de kruik werd niet verminderd en de olie in de fles werd niet verteerd, naar het Woord des HEREN”. Iedere dag dezelfde nood. Iedere dag hetzelfde geloof. Iedere dag hetzelfde wonder. Het ochtendgebed van een evangelist is dikwijls: „Heer, neem dit werk van mij af, want ik kan het niet”. Doch 's avonds buigt hij zijn knieën en stamelt: „Heer, ik dank U, dat Gij mij dit werk gegeven hebt!”

Het boekje laat zich lezen „als een roman”. Maar men kan er meer wijsheid uit opdoen, dan uit tien moderne romans. Nu moet ik toegeven, dat dit nog niet veel zegt, want er zijn door een deskundige best tien moderne romans te noemen, waaruit men helemaal geen wijsheid kan opdoen. Maar wie dit boekje met aandacht leest en herleest kan er heel wat van leren. Op een aangename manier. Ik kan niet met alle uitdrukkingen dwepen, die hier worden gebezigd en ik ben het met alle beschouwingen zeker niet eens. Maar vervelend wordt de schrijver nooit. Hij heeft geleefd in zijn werk en hij heeft het leven van het volk gekend en hij laat het voor ons leven om zo te zeggen.

We komen tal van namen tegen van dominees uit de laatste vijftig jaar: van Schelven, Sikkels Sr en Jr, de Graaf, Wielenga enz. Van de nog ouderen Ds Lindeboom (later professor) en van prof. Brummelkamp. Aardig is de volgende herinnering aan laatstgenoemde. Baas staat als „standwerker” op een Amsterdamse markt. Een joodse collega, uitgedost in witte doktersjas, verkoopt „probate” middelen tegen allerlei kwalen. Eens staat deze onder het gehoor van Baas, met door deze niet verwachte aandacht. Na de toespraak loopt de „dokter” op de straatprediker toe en dan leert Baas de oorzaak van diens belangstelling kennen. Deze zegt: „Hep ik 'em niet gekend, jullie prefester Brummelkamp? Nah, een edele man, dat was-ie! Hep ik niet in zijn huiskamer gezeten in Kampen en hep-ie niet met me gesproken over de profete? Geef me een blaadje, jongen, zal ik het niet lezen? Moesten jullie allemaal zo wezen als jullie prefester Brummelkamp!”

Baas kwam in aanraking met „vreemde vromen”. Die hem maar een „verbondsman-netje” vinden. Hij weet hen rustig en raak van antwoord te dien. Hier volgt er een voorbeeld van (blz. 62): „Een buitenman staat mij een poos met een meelijdend glimlachje aan te staren. Dan zegt hij: „Baas, als ik jou hoor spreken, wat moet er dan nog veel met jou gebeuren”. Dit is een waarheid als een koe; de Heer is met ons bezig tot aan ons stervensuur toe. Hij vervolgt: „Als je meer naar binnen keek, zou je heel anders spreken”. H'm, ik kijk naar Boven en dat zeg ik de mensen duidelijk, ik hoop nooit anders te doen. Als jongen op de kleine catechisatie heb ik de Hand gezien, Die mij zocht en Die heb ik vastgegrepen. De man is nog niet uitgepraat. Colijn wordt beroddeld en nog vele anderen. „Broer”, zeg ik, „als jij naar binnen ziet, begrijp ik niet goed hoe je zoveel kwaad van anderen kunt vertellen”. Dacht u, dat ik hem schaakmat had gegeven? Verre van daar! „Ja, zie je”, antwoordt hij, „ik sta er eigenlijk ook buiten”. Dan wordt de evangelist in mij wakker en ik zeg: „Dan heb ik **jou** wat te zeggen, namelijk dat het niet de wil Gods is dat je er buiten staat!” „Daar heb je gelijk an”, is zijn antwoord, „maar je moet onderscheiden tussen de wil des besluits en de wil

des bevels” (Gods verborgen en Zijn geopenbaarde wil). Deze man is vertheologiseerd, och mocht hij leren vlieden voor de toekomstende toorn!”

Het boekje staat vol van rake gezegden, humoristische uitspraken, woorden van praktische levenswijsheid. Baas was niet vaak om een passend woord verlegen. Eens was hij op de markt aan het spreken, toen een dronkeman hem kwam hinderen. Hij schreeuwde: „Wij moeten koren hebben uit Amerika” (het is nog in de dagen van de broodistributie). Snedig krijgt hij ten antwoord: „Man, wat let je, ga het halen!” Waarop de dronkeman voor een poosje verdween. Zo zou er nog veel meer aan te halen zijn, maar men kope en leze zelf.

Nog één opmerking. Wat spreekt uit dit werkje een liefde voor het verlorene. Baas schrijft op blz. 55: „William Booth, de stichter van het Leger des Heils, liep eens met zijn zootje en latere opvolger Bramwell door een achterbuurt van Londen. Ineens trok de vader met een heftig gebaar het vettig gordijn van een obscure kroeg opzij, wees het kind op de mannen en vrouwen die zich zaten te bedrinken en sprak: „Voor **deze** mensen wil ik, dat jij zult leven!” Welnu, voor deze mensen heb ik geleefd en ik heb er geen spijt van”.

Hij heeft het verlorene gezocht en getracht het terecht te brengen. Hij werkte onder gevangenen, onder de armen in de achterbuurten van Amsterdam, onder gevallen. Ik denk wel eens: Wat doen wij voor de verlorenen? Velen van ons weten mogelijk niet eens, dat ze bestaan. Maar de wereld is er vol van. Bij alle kritiek, die ik op het Leger des Heils heb, heb ik groot respect voor de arbeid, die „het Leger” voor verlorenen doet. Wij mochten er wel een beetje meer voor doen.

Ik zou nog wel verschillende bezwaren kunnen noemen, die ik hier en daar tegen dit geschrift heb. Maar ik doe het niet. Men leze en oordele en geniete zelf.

H. J. Jager.

INGEZONDEN

Eenheid ten koste van waarheid.

In het Opbouw-nummer van 31 juli j.l. is opgenomen een ingezonden artikel, dat aankomende studenten en hun ouders wil aanmoedigen om contact op te nemen met S.S.R.

De Societas Studiosorum Reformatorum heeft ten doel, zo lezen we, om „voor haar deel het gereformeerd studentenleven in stand te houden en te bevorderen” (art. 4 van de Statuten).

Inderdaad, zo staat het zwart op wit in de meest officiële papieren. Er staan nog meer schone en behartigenswaardige dingen in de statuten vermeld, zoals de grondslag (de bijbel, opgevat overeenkomstig de 3 formulieren van enigheid) en het doel, de gereformeerde beginselen voor de wetenschap te bestuderen. Daar viel het woord behartigenswaardig. Is er werkelijk een hartelijk streven om met het gereformeerd karakter van S.S.R. ernst te maken in de overtuiging dat zo alleen de Here naar zijn Woord gediend wordt? Voorzeker in een aantal Afdelingen van de landelijke Unie, althans bij de leidende figuren daar.

Maar er zijn ook Afdelingen, die wel af en toe een gereformeerd gezicht tonen (bijna altijd met het bewust of onbewust motief, interne moeilijkheden te voorkomen of de jaarlijkse buit aan studenten die van beslist-gereformeerde huize komen binnen te halen), maar die er al jaar en dag geen been in zien om alle aankomende studenten van midden-orthodoxe huize en/of levensbeschouwing voor het lidmaatschap van de S.S.R. uit te nodigen.

Zo valt veel meer op te noemen. Op basis van gelijkgerichtigheid worden midden-orthodoxe sprekers uitgenodigd voor het houden van lezingen, een midden-orthodoxe studentenpredikant verzorgt de wijdingsstonde, meer en meer wordt op Afdelingsfeesten gedanst, in Wageningen sanctioneert de Afdeling samenwerking tussen leden van de V.C.S.B. (Vrijzinnig Christelijke Studentenbond), de N.C.S.V. (Nederlandse Christen-Studenten Vereniging, midden-orthodox georiënteerd; hierin zitten een aanmerkelijk aantal studenten die tot de gereformeerde gezindte behoren) en de S.S.R. met het doel,

alle-dag(wijdings)diensten te houden. Enzo-voort.

Nu zal iemand tegenwerpen: zolang doel en grondslag goed zijn moet tegen de misstanden gestreden worden en mag men de vereniging niet ontlopen.

Akkoord! Reeds vanaf 1945 is in S.S.R. de strijd om het behoud van haar gereformeerd karakter gevoerd. In 1950 werd die bekroond met een duidelijke uitspraak van de Unie. Maar sommige Afdelingen verzaakten de uitspraak. In Wageningen is door sommigen een paar jaar geleden met inspanning gepoogd om de Afdeling terug te roepen van een compromispolitiek tot een van harte en met-terdaad werken vanuit de grondslag. Tenslotte had de Afdeling maar één antwoord: wij willen niet doorspreken over de kloof die er binnen de vereniging ligt.

Met andere woorden: wij zeggen ja en nee tegen de belijdenis. Wij willen eenheid ten koste van de waarheid (en zo gaat de eenheid teloor). Voorts willen we per se een positief-christelijke vereniging zijn (en wees nu niet zo fundamentalistisch om te vragen wat dat precies betekent).

De statuten dus niet gewijzigd maar wel zich op de gewijzigde koers vastgelegd. Door persoonlijke omstandigheden en gemis aan klankbodem was het mij onmogelijk, heen te werken naar een nieuwe Unie-uitspraak (zou misschien nog een niet te omzeilen(?) uitspraak baten?) Ik bedankte als lid.

Let op uw zaak!

Haarweg 1, Wageningen. J. S. Wigboldus.

Levensontplooiing aan de universiteit.

In september zullen weer veel jongelieden voor het eerst naar een universiteit gaan. Ik geloof niet dat zij zelf of hun ouders op dat moment beseffen welk een enorme overgang dat is. Het is wél zeker dat bijna **iedere** student na enkele weken of na een jaar tot de ontdekking komt, dat hij een ander persoon is geworden, dan die destijds op de middelbare school zat. Hij is uit het huiselijk leven losgemaakt, beziet het nu van een afstand, en bovendien vanuit een plaats waar hem wordt geleerd de dingen kritisch te bezien.

Het studeren aan een universiteit is onderscheiden van alle andere vorm van studie, omdat het een grote vrijheid laat, en dus ook een grote mate van zelfstandigheid vereist. Men wordt door niemand verplicht op tijd examens voor te bereiden, men kan gevoeglijk enkele maanden of jaren met luieren doorbrengen; men ontvangt in de colleges een leidraad, maar moet de rest zelf bijeenzoeken; men moet zelfstandig in de wetenschap leren **lopen**, en gaandeweg zichzelf leren, dit zo economisch mogelijk te doen. Het is dan ook de bedoeling, dat zich in deze vrijheid een **zelfstandig** mens ontwikkelt, die leert te kiezen, en weet waarom. Op deze vrijheid is nog al eens kritiek, doch de praktijk leert, dat op deze manier de mogelijkheid groot is, dat een academicus wordt gevormd, die beantwoordt aan datgene, wat de maatschappij straks van hem zal vragen.

Daar zijn er die aan deze vrijheid ten onder gaan. Voor een student uit een christelijk gezin geldt dit nog sterker. Hij komt in de vrijheid te staan met zijn geloofsovertuiging, zijn kerkgang en zijn gebed. Dat alles komt in de waagschaal. Hij zal er niet aan ontkomen, zich te realiseren waarom hij de dingen doet. Hij wordt er toe gedwongen in het rijk geschakeerde leven aan de universiteit, waar men de kerkbode niet leest, noch de meditatie van de dominee, maar wel Sartre en Heidegger. Hij zal gesprekken ondergaan, waarin alles wat leek vast te staan, gaat wankelen, waarin theologische zekerheden leuzen blijken, die het niet uithouden. Daar zijn er die in deze kritiek ten onder gaan, of in stilte de weifeling hun leven lang meedragen. Daar zijn er ook die te midden van alle meningen ontdekken, dat Gods Woord op een verschrikkelijke en heerlijke manier de waarheid is.

Het student zijn is dus nóg al een aparte bezigheid, met bijzondere eisen, gevaren, doch ook met grote kansen. Het is in verband met deze dingen, dat S.S.R. is opgericht. De betekenis van deze letters luidt: Societas Studiosorum Reformatorum, of wel: „Vereniging” van gereformeerde studenten; waarbij gereformeerd wil zeggen: behorende tot de gereformeerde gezindte. Daarover is al jaren lang veel te doen geweest, doch ieder weet wel ongeveer wat ik er mee bedoel. **Wat ik er**

bepaald niet mee bedoel, is: algemeen protestants, zelfs niet protestants-christelijk; ik acht dat kwalijke termen, die men beter niet kan gebruiken. Want het christelijk leven is niet getypeerd met protesteren, en bovendien protesteren juist zij, die zich protestant noemen, vaak in 't geheel niet, dáár waar ze dit zouden moeten doen. Het ware een zegen, als wij voor ons organisatieleven de term gereformeerd — als **gezindheid**, niet kerkelijk bedoeld — weer zouden durven gebruiken. Want gereformeerd wil naar zijn historische betekenis nog steeds zeggen: belijden dat Gods Woord de waarheid is, zoals dat is neergeschreven in de Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels. In deze drie Formulieren van Enigheid heeft S.S.R. zijn grondslag. Naar onze overtuiging ook zijn **oecumenische** grondslag. Want oecumene is pas daar waar we met Paulus kunnen zeggen: „Ik heb nu aan U overgegeven wat ik ook van de Here heb ontvangen”. Gereformeerd-oecumenisch is naar de diepste betekenis altijd de belijdenis: als de Here spreekt dan is het zo. Op de manier waarop Jesaja zegt: „Hij spreekt, en het... is... er”.

S.S.R. is een studentenvereniging die aan de openbare universiteiten naar dat spreken van de Here wil luisteren, in de zekerheid, dat nergens ter wereld iets gevonden wordt, dat daarmee vergelijkbaar is. Als mijn buurman iets zegt, of een groot geleerde, dan moet ik afwachten of het uitkomt. Maar als God spreekt over de schepping, dan is die schepping er. Bij Hem alleen is **spreken** en **zijn** identiek. Iedere student komt vroeg of laat voor de keus te staan: in alle verwarringen van levensbeschouwingen te geloven dat het leven dáár pas kans maakt echt **leven** te worden, waar wordt geluisterd naar het Woord van God, als het spreekt van zonde en genade. Als het volk Israël met ontzetting zijn schuld ziet met het gouden kalf, en als het dan ontdekt, dat God goedertieren is, en zich nochtans met hen wil bemoeien, dán beginnen ze daar pas weer echt te leven. En als een student, ook aan de universiteit wil luisteren naar de woorden uit Psalm 130: „Bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt”, dan liggen in die vergeving, en in dat vrezende stenen voor de bouw van een echt studentenleven. Geloof hij dat niet, dan sluit hij de deur naar elke mogelijkheid van echte levensontplooiing, en blijft hij zitten temidden van alles, wat er aan caricatuur van levensontplooiing is bedacht sinds de toren van Babel.

Juist in de wetenschap. Nergens is de mens zo geneigd geweest eigen wegen te gaan als hier. Uit geen enkele hoek is zoveel verwarring over de gedachte van zonde en genade uitgestort als uit deze. Jezus is ook de Heer van de wetenschap. De beoefenaar van die wetenschap is meer dan wie ook geneigd Hem die eer te ontzeggen, en de ontplooiing van het leven buiten Hem om te zoeken.

Dát is de ervaring van de oprichters van S.S.R.

De Societas is geboren uit de overtuiging dat het universitaire leven, de studie en ook de feesten, niet geremd worden door de vreze Gods, doch dat al die dingen zich pas goed kunnen ontplooiën bij de troost en de tucht van Zijn Woord; dat het wetenschappelijk bedrijf zich altijd afspeelt in het Rijk van Christus, Die de weg, de waarheid en het leven is. Dat betekent niet, dat U in S.S.R. uitsluitend rotsvaste lieden zult aantreffen. U zult daar zondaars ontmoeten. En er zullen dingen gebeuren, die niet passen in de overtuiging, die S.S.R. pretendeert uit te dragen.

Als ik aankomende studenten vraag naar S.S.R. te komen, dan doe ik dat niet om S.S.R., of om mijn overtuiging, maar omdat **Christus** het waard is dat er in het leven aan de universiteit grote aandacht is voor Hem.

En dan vraag ik alleen diégenen te komen, die dat ook werkelijk willen. Want als S.S.R. onttaardt tot een gezelschap Christenen, bij elkaar gekropen om met wat krampachtige studentikozeiteit de dagen door te brengen, zonder zich een moment te bekommeren om de vraag wat wij nu en in de toekomst moeten doen in het Koninkrijk Gods, dan hebben alle tegenstanders van S.S.R. gelijk, en dan kunnen we de zaak beter sluiten. Dat is meer ter ere Gods, dan dat wij Zijn Naam verbinden aan een organisatie van traditionele losbollen. S.S.R. heeft alleen bestaansrecht als het roekeloos naar zijn beginselen durft te leven. En bewust vraag ik hier alleen hen, die zich daartoe aangetrokken voelen, die in

deze richting geleid willen worden. Die zullen dan ontdekken, dat S.S.R. een inslag, een accent aan het leven geeft, dat van onschatbare waarde blijkt in alle verhoudingen waarin men later terecht komt.

Men leert op S.S.R. dat Gods Woord duidelijk is, en men leert er áf, dat het op verschillende manieren zou zijn te interpreteren. Men leert er, dat zelfs het meest spitsvondig relativisme stukslaat tegen die geweldige werkelijkheid, dat Jezus het méént, wanneer Hij zegt: „Ik ben de **goede** Herder”. Men leert er als student te worden als een kind dat Vader op Zijn Woord vertrouwt. Men leert er als student met een ongedeeld hart in de kerk staan, en samen te belijden wat de kerk altijd heeft beleden. Men leert er de hoogmoed van het intellect af. Men leert de kritische instelling, die een student eigen behoort te zijn, de gemeenschap met Gods volk te bewaren, als dat volk belijdt en als het bidt. Men leert er de noodzaak om straks met de wetenschappelijke vorming, die de universiteit geeft, dat volk te gaan dienen. Men leert er verstaan dat het mogelijk is, dat een bioloog en een medicus één gang van offerbereidheid kunnen gaan, met **allen** die Gods Naam ootmoedig prijzen.

De Societas Studiosorum Reformatorum zal verheugd zijn, wanneer veel studenten uit de gereformeerde gezindte zich in september als lid der Societas opgeven.

Lunteren.

H. A. van Riessen.

Bovenstaande ingezonden stukken hebben we beide opgenomen. Verdere discussie over S.S.R. in ons blad achten we niet gewenst.

De redactie.

PERSSCHOUW

Voortgaande reformatie

In het Kerkblad van de Gereformeerde Kerken plaatste Ds Doornbos het volgende artikel onder bovenstaand opschrift:

De apostel zegt: „Laat ons tot de volmaaktheid voortvaren”. Voortvaren tot de volmaaktheid, dat is voortgaande reformatie. Het moet al een heel vreemd christen zijn die niet voor voortgaande reformatie is, want wie niet voor voortgaande reformatie is wil niet tot de volmaaktheid voortvaren. Hij denkt dat hij nu ver genoeg is en dat het zo wel kan. Ik geloof van zijn christendom niet veel.

Wanneer is een mens in de goede vorm? Dan wanneer hij het beeld van Christus vertoont. We hebben immers de belofte dat we Hem zullen gelijk zijn. Zijn we Hem gelijk? We kunnen niet van ieder zonder meer zeggen dat het er niet op lijkt. Paulus zegt: „Mijn kinderkens, die ik wederom arbeide te baren, tot dat Christus een gestalte in u krijgt”. Die arbeid van Paulus is niet helemaal voor niets geweest. Er zijn er die door die arbeid tot bekering zijn gekomen en zich hebben gezet tot een nieuw leven naar het woord Gods in navolging van Christus. In hen kreeg Christus een gestalte. Ze kwamen weer enigszins in de goede vorm. De oude mens heeft de gestalte van een mens zeer misvormd. Daar moet heel wat aan gereformeerd worden zal de vorm weer goed worden en de mens zuiver het beeld van Christus vertonen. Zover brengt hij het op aarde nooit. Maar hij kan op aarde wel wat bereiken. Hij kan door de genade Gods wel bereiken dat door voortgaande bekering de misvormde gestalte van de oude mens weer enigszins recht gebogen wordt zodat hij weer het beeld van Christus begint te vertonen, al is het dan maar zwak, en soms uiterst zwak. Hij moet steeds voortgaan met het reformeren van die misvormde oude mens. Hoe moet hij dat doen? Door te gaan leven in de nieuwe gehoorzaamheid. Hij moet God aanhangen, vertrouwen en liefhebben, en dat met al zijn vermogens; hij moet de wereld verzaken en zijn oude natuur doden. En daar moet hij onverdroten mee bezig zijn elke dag. Dan is hij aan het reformeren; dan doet hij aan voortgaande reformatie.

Nu komt iemand misschien met deze tegenwerping: „Wanneer men spreekt van voortgaande reformatie, bedoelt men daarmee voortgaande reformatie van de kerk en van de organisaties, en u spreekt over de gelovigen in hun persoonlijk leven”.

Ik wil met dat laatste beginnen. Ik spreek over de gelovigen, dat is waar, maar dan ook

NU DOORZETTEN

Reeds zijn honderden exemplaren van de brochure van Prof. Veenhof verspreid. Op vele plaatsen heeft men een flink aantal onder de synodale broeders „uitgezet”. Maar op vele plaatsen is nog niets gedaan. Werkt nu **ALLEN** mee. Wij hebben de roeping om de waarheid — óók die over de vrijmaking — bekend te maken.

De kosten vormen geen bezwaar. Bij minstens 10 exemplaren kost de brochure van 80 blz. slechts 50 cent! Geef ons adressen op en zendt zoveel maal 60 cent als U namen opgef en wij zorgen voor vlotte verzending. Grijp even Uw giroboek en doe het onmiddellijk.

U kunt ook aan ons een bedrag opzenden voor de verspreiding. Wij zorgen dan dat de brochure in goede handen komt.

Laten ook mannen-, vrouwen- en jeugdverenigingen een aantal exemplaren bestellen. De brochure leent zich uitstekend om als handleiding voor een bespreking van de vrijmaking gebruikt te worden.

U weet het, U kunt de brochure bestellen bij W. Kaper, Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Gironr. 96089.

Het Bestuur.

over heel hun leven, ook over hun openbare leven. Kan men een organisatie losmaken van wie er in georganiseerd zijn? Men kan de statuten veranderen en ze zo maken dat de scherpste criticus er niets in kan vinden wat niet in overeenstemming is met schrift en belijdenis, maar wat geeft dat indien niet elk van de georganiseerden elke dag ijverig is om zijn oude natuur te doden? Indien niet ieder der georganiseerden elke dag ijverig is om zijn oude natuur te doden brengt men bij verandering van organisatie de oude zonden naar een ander terrein. En wat is er dan gewonnen? Daar is weer de oude najver, de oude begeerte om naar voren te komen, het oude verlangen om er wat aan te verdienen. Er zijn enkelen die door de schijn misleid worden. Maar indien daar een schijn is die misleidt, valt er wat te reformeren: die misleidende schijn moet weg.

Men bedoelt met voortgaande reformatie de voortgaande reformatie van de kerk en men voert aan dat ik in plaats van de kerk van de gelovigen spreek.

Daartegen merk ik dit op: Wanneer ik van de gelovigen spreek, spreek ik van de kerk; wanneer ik van de kerk spreek, spreek ik van de gelovigen. Of kent gij een kerk, losgemaakt van de gelovigen, en een gelovige die buiten de kerk staat? De schrift kent zulke gevallen niet, en ik wil spreken naar de schrift. De gelovigen zijn samen het lichaam van Christus en leden in het bijzonder. Een lichaam zonder leden bestaat niet; een lid zonder het lichaam bestaat ook niet. Het is niet waar dat een lichaam gezond kan zijn als het zieke leden heeft, of ziek kan zijn als alle leden gezond zijn. Let op de leden als gij een gezond lichaam wilt hebben. En let allereerst op u zelf dat ge een gezond lid zijt in het lichaam van Christus, opdat de kerk niet ziek zij aan u.

Wij kennen de beruchte ordemaatregelen uit de dagen van de vrijmaking. Komen die niet meer voor? Het is zo gemakkelijk met een weinig onverstand, of zelfs met een weinig onhandigheid iemand tot verzet te prikkelen, en dan te komen met het woord der schrift: „Zijt uw voorgangers gehoorzaam”; en dan te spreken van verachting van het ambt, en een maatregel van orde te nemen. Voortgaande reformatie zorgt dat we ons daarvan grondig bekeren en in die bekering voortgaan.

Voortgaande reformatie vraagt naar de bediening des Woords en zorgt dat het Woord bediend wordt. Gaan wij daarmee voort. Vóór de vrijmaking heb ik in dagen van verkiezing voor de Tweede Kamer in de kerk meermalen een preek gehoord die geen preek was maar een verkiezingsrede, waarbij sterk propaganda werd gemaakt voor een bepaalde partij. Daar was wat te reformeren. Reformeren wij

ons daarvan, en gaan we voort met ons daarvan te reformeren?

In de jaren vóór de vrijmaking was er in de kerken proceszucht. Wanneer een besluit genomen was waar men tegen was, verklaarde men dat men verongelijkt was en ging men het hogerop zoeken. Ja, waarom stemt men dan indien men niet anders mag stemmen dan zo, en het niet anders kan dan of men moet de ander gelijk geven, of men verongelijkt hem? „Ik heb niemand verongelijkt”, zegt Paulus, en toch waren er duizenden aan wie hij geen gelijk gaf. Die proceszucht is er na de vrijmaking onder ons zeker niet minder op geworden. Laten we ons daar eens van gaan reformeren en met die reformatie voortgaan.

Jezus spreekt van mensen die de mug uitzijgen en de kemel doorzwelgen. Muggezifterij is niet naar de schrift. Laten we ons daarvan reformeren. De voortgaande bemoeiing van de overheid is geen mug maar een kameel. Wie daartegen de strijd aanbindt kan zich beroemen dat hij een kameel onder handen heeft. Maar indien hij niet anders doet dan het beest een paar haren uit te trekken, doet hij toch aan muggezifterij, al heeft hij dan ook een kameel onder handen. En met voortgaande reformatie heeft dat niets te maken.

Laten wij tot de volmaaktheid voortvaren. Dat te doen is voortgaande reformatie. Laten wij daarbij met goede orde te werk gaan en elk beginnen met de zuivering van eigen hart en leven. Indien alle leden gezond zijn is het lichaam ook gezond; maar indien een lichaam zieke leden heeft, hoe zal het gezond zijn?

Op dit artikel zeggen we van ganser harte: Amen. Ds Doornbos had er nog bij kunnen zeggen dat men soms over een „kameelhaar” heeft gevochten terwijl er zelfs nergens een „kameel” te bespeuren was!

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL-DAG 1959

Het is zo langzamerhand een traditie geworden, dat in het laatste nummer van dit blad, dat vóór de Schooldag verschijnt, de laatste mededelingen daaromtrent worden gedaan. Zo ook nu weer.

De Bidstond voor de Theologische Hogeschool is een Dienst des Woords, uitgaande van de Raad van De Gereformeerde Kerk te Kampen. Hij zal, zo de HERE wil, worden gehouden op dinsdag 22 september a.s. des avonds 8.— uur in de Nieuwe Kerk aan de Broederweg no. 34. Voorganger in deze Dienst des Woords zal zijn: Ds G. Hagens, Gereformeerd Predikant te Bussum.

Voor deze ure des gebeds zijn geen kaarten nodig.

Aanvragen om logies kunnen niet meer in behandeling worden genomen. Het zal reeds zeer de vraag zijn of aan alle aanvragen om logies kan worden voldaan.

Woensdag 23 september is de „Schooldag”. En wat die mededelingen betreft. Och, U weet het allemaal wel.

Zij die met de auto of autobus komen uit de noordelijke provincies Groningen, Friesland, Drente en Overijssel komen via de IJsselbrug, langs de IJsselkade, door de Koornmarktspoort, LINKS om de Bovenkerk, via de Schoolstraat rechtsaf op de Burgwal. De auto's geparkeerd op de Nieuwe Markt, de bussen op de Burgwal en zo nodig op de tweede singel.

Zij die uit de andere provincies komen rijden langs het Stads-Ziekenhuis de 1e en 2e Ebbingestraat op en worden daar geparkeerd. Alleen de luxe wagens rijden ook door naar de Nieuwe Markt.

De verkeerspolitie zal aanwijzingen geven. Wanneer U deze opvolgt, dan komt U met Uw wagen of bus op de goede plaats te staan.

Alleen heeft de verkeerspolitie nog een wens. En deze wens is zeer te billijken. Zij heeft gevraagd of de schooldag-bezoekers/sters, die met bussen en auto's komen, Kampen weer willen verlaten vóór 5.— uur of na 6.— uur. Tussen 5.— en 6.— uur a.u.b. niet uit Kampen vertrekken, want de verkeersopstoppingen bij onze veel te smalle IJsselbrug zijn nu in dit uur bijna niet te verwerken, laat staan wanneer er nog tientallen bussen en honderden auto's van de Schooldagbezoekers/sters bijkomen. Indien er dus geen noodzaak is om eerder weg te gaan, wacht U dan tot 6.— uur.

De kaarten voor de zeven gebouwen zijn alle verzonden. Indien U nog geen kaart hebt

ontvangen vraag deze dan nog even aan.

Ja, wat moet de commissie nu gaan zeggen over die kaarten en over die plaatsen in de gebouwen.

Gehoor geven aan een broeder uit het Noorden die ons schrijft: „Uw organisatie is waardeloos”, „we krijgen toch geen plaats”, of aan een broeder uit het Westen die schrijft: „U kunt wel kaarten zenden voor de Stads-Gehoorzaal, maar we gaan natuurlijk naar de Nieuwe Kerk”, en zal de commissie dan maar geen kaarten meer zenden en alles maar laten lopen zoals het wel lopen zal?

Er zijn momenteel 7300 kaarten verzonden. Zeker 6000 broeders en zusters vragen kaarten voor de Nieuwe Kerk. Dat kan natuurlijk niet. En daarom heeft de commissie de kaarten eerlijk verdeeld. En we kunnen alleen maar wensen dat de broeders en zusters zich houden aan de gebouwen, waarvoor ze een kaart hebben gekregen. Want anders wordt het een chaos. En dat kunnen we op de Schooldag beslist niet hebben.

Bij de gebouwen wordt U een agendum uitgereikt. Hierop staat vermeld wie de leiding heeft en welke sprekers er zijn.

De samenkomsten beginnen des morgens precies 10.— uur en des middags precies 2.— uur.

Op de Schooldag wordt in de morgen- en in de middag-samenkomsten DRIE maal gecollecteerd.

De eerste collecte is de belangrijkste. Die is voor de Theologische Hogeschool. Uit deze collecte worden alle onkosten van de Schooldag betaald. En dat is niet weinig. We willen die eerste collecte heel graag hartelijk bij U aanbevelen.

De tweede collecte is voor het suppletiefonds voor hulpbehoevende studenten. Die collecte is ook belangrijk.

En de derde is voor de bibliotheek en onze bibliothecaris de Heer A. J. Roukema zou deze collecte niet willen missen.

De stads-beiaardier de Heer W. J. A. P. Créman zal het carillon van de Nieuwe Toren bespelen en wel des middags van 12.— tot 1.— uur en van 4.— tot 5.— uur.

Na afloop van de samenkomsten zal de Heer Chris Lindeboom te Zwolle het aulorgel bespelen, begeleid door twee trompetten.

U kunt dan bij de bezichtiging van het gebouw der Hogeschool dit prachtige instrument horen.

En tenslotte nog een verrassing. De schooldagcommissie is er van overtuigd dat vele broeders en zusters die geen plaats kunnen krijgen in de Nieuwe Kerk toch wel graag het nieuwe kerkorgel willen zien en horen.

Om U in de gelegenheid te stellen dit alsnog te kunnen doen, biedt de commissie aan de schooldag-bezoekers/sters een populair orgelconcert aan op dit nieuwe kerkorgel. De organist de Heer Klaas J. Mulder zal dit kerkorgel bespelen des middags van 5.— tot 6.— uur.

U zult zeker wel begrijpen dat dit iets moois beloofd te worden. Maar, U moet ook meewerken om dit concert te doen slagen. Wilt U precies op tijd aanwezig zijn, het begint 5.— uur. En U moet blijven zitten tot het einde en het kerkgebouw niet verlaten voor 6.— uur want dat zou zeer hinderlijk zijn.

Een programma van dit populair orgelconcert zal U in het kerkgebouw ter hand worden gesteld. De commissie stelt het buitengewoon op prijs dat de Heer Klaas J. Mulder zijn medewerking aan dit concert wil verlenen.

En we mogen deze mededelingen besluiten met onze oprechte bede, of de HERE wil geven, dat de Theologische Hogeschool-dag 1959 een GOEDE dag moge zijn.

De commissie.

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Met 1 oktober begint het tweede halfjaar van de derde jaargang van OPBOUW.

Mogen we onze abonnees beleefd verzoeken hun abonnementsgeld voor 1 oktober a.s. te storten op onze postrekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist met vermelding: voor „OPBOUW”.

De abonnementsprijs is voor een geheel jaar f 10.—, en voor een halfjaar f 5.—.

Een jaarabonnement loopt van 1 april tot 31 maart. Men kan zich echter ook tussentijds als abonnee opgeven.

De administratie.

KERKNIEUWS

Aangenomen naar Treebeek: I. van Til te Middelstum; naar Stadskanaal: L. Douw te Zuidwolde (Dr.)

Kerkbouw. De Geref. Kerk van Bussum nam een eigen kerkgebouw — gekocht van de Vrije Evangelische Gemeente — in gebruik. Naast het kerkgebouw zal een vergaderlokaal worden gebouwd.

Ook de Geref. Kerk van Hoogezand-Sappemeer kreeg een geheel nieuw kerkgebouw. Het bevat 350 zitplaatsen.

Adressen. De Bilt, R. van Luit, Akker 153, Diakonie en Kerkeraad, Telef. 61439, Postrekening 40583.

Tengevolge van automatisering is het telefoonnummer van Ds J. Poutsma te Kornhorn nu 05946 - 9080.

Samenspreking. De tweede samenspreking tussen Deputaten der Chr. Geref. Kerken voor Eenheid onder de Geref. belijders en Deputaten van de Geref. Kerken voor samenspreking met de Chr. Geref. Deputaten had plaats op dinsdag 1 september 1959 te Kampen in het gebouw van de Theol. Hogeschool.

De vergadering werd gepresideerd door de voorzitter van Geref. Deputaten, ds J. van Bruggen.

Na vaststelling van de notulen van de eerste samenspreking werden van Chr. Geref. zijde aan Geref. Deputaten verschillende vragen gesteld naar aanleiding van bepaalde citaten uit boeken, brochures, artikelen, rakende de positie van de Bondelingen, de toeëigening van het heil, de beschouwing van de gemeente en de zelfbeproeving.

Met de bespreking van de genoemde onderwerpen kon nog slechts een begin worden gemaakt.

In afwachting van de beslissing van de Gener. Synode der Chr. Geref. Kerken is geen nadere afspraak gemaakt.

Ds G. Staal Jr 50 jaar. D.V. hoopt ds G. Staal Jr., emeritus predikant van de Geref. Kerk te Drachten, thans te Groningen, op 21 september a.s. zijn 75ste verjaardag te vieren.

Ds Staal was enkele jaren Hoofd der Geref. School. Veel bewoog hij zich toen op Chr. Sociaal terrein. Met anderen richtte hij op 1914 de Chr. Coöp. Spaar- en Voorschotbank „Eigen Haard” op, waarvan hij thans nog Voorzitter-Gedelegeerde is.

In 1924 werd hij candidaat gesteld door de classis Zwolle volgens art. 8 K.O.

Zijn eerste gemeente was Culemborg. In 1929 vertrok hij naar Drachten. Aldaar kwam de kerkeraad in conflict met de meerdere vergaderingen (Nieuw Kerkrecht). In april 1941 verkreeg ds Staal eervol emeritaat en vestigde zich te Groningen. Ds Staal ging met de Vrijmaking mede. Sinds 1945 is ds Staal Ziekenhuispredikant voor de Geref. Kerken.

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op giroreken. 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met vermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.— p. halfj. - f 10.— p. jr. Studenten abonnement f 6.— per jaar.

Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

ADVERTENTIE-TARIEF: FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404-2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij